

OSSERVATORIO LETTERARIO

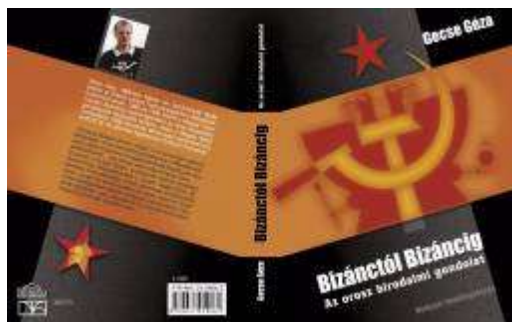
*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese

<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> - <http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

Ferrara, 2007. április 25. Szerda

Bizánctól Bizáncig Az orosz birodalmi gondolat Megjelent *Gecse Géza* legújabb kötete

Gecse Géza újonnan megjelent könyve főcímében megegyezik 1993-as kiadású művével, amelyben az ELTE Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén 1990 óta tanító szerző főként a XIX. században született orosz nagyhatalmi ideológia, a pánszlávizmus történetét kutatta. A Szovjetunió 1991-es felbomlása óta eltelt jó másfél évtized azonban bebizonyította, hogy a pánszlávizmus mellett a szovjet birodalmi tudat, illetve a liberalizmus mellett az eddig jórészt Oroszországban ismeretlen eurázsiai gondolat is nagyban befolyásolja a Jelcin- és Putyin-korszak orosz emberének gondolkodását. Jelen kiadás tehát már a rendszerváltás óta eltelt időt is feldolgozza, és Oroszország birodalommal alakulásának idejétől, vagyis Rettegett Iván korától Putyin mandátumáig tekinti át az orosz állam, az orosz birodalmi gondolkodás fejlődésének történetét, illetve ennek egyik fő ismervét, a birodalmi szándék tagadását.

A teljesen új lezáró fejezet mellett a kötetben a korábbinál nagyobb részletességgel olvashatunk a bolsevik küldetéstudatról, továbbá az 1917 után főként az orosz emigrációban virágzó eurázsiai irányzatról illetve a II. világháborúig az orosz emigránsok között népszerűsítésre szert tett orosz nemzetiszocialista mozgalomról is. Vagyis mindarról, amiről az oroszok odahaza Gorbacsov peresztrojka vagy 1991-es függetlenségük óta értesülhettek, amit azóta részben fel is dolgoztak – ami azonban Magyarországon lényegét tekintve máig ismeretlen.

A pánszlávizmusról mint meghatározó ideológiáról Gecse Géza új könyvében a korábbiakhoz hasonló részletességgel számol be. Magyarországon erről a doktrínáról: Európa szláv szempontok szerinti újjászervezéséről 1993-at megelőzően utoljára a II. világháború során jelenhettek meg komoly összefoglaló munkák – Rátz Kálmán és Gogolák Lajos jóvoltából. 1945 után ugyanis még az „ellenforradalmi”, az ún. „reakciós pánszlávizmus” történetével sem volt „tanácsos” foglalkozni. Ezt Révai József kommunista kultúrpolitikus ugyan még megtehetette, ám ő is „reakciós szellemidézésnek”, sőt „bűnnek” nevezte, ha valaki a Szovjetunióval kapcsolatban használta a fogalmat. Számunkra, magyarok számára azonban máig ható jelentőséggel bír a „demokratikus pánszlávizmus” eszméje, hiszen az a II. világháború, valamint az utána következő békerendezés során, egészen az 1940-es évek végéig jelentősen befolyásolta szomszédaink és a szovjet döntéshozók gondolkodását, s hatása mindmáig érezhető, még ha nem is akkora mértékben, mint egykor.

A pánszlávizmus a szerző bemutatásában a belpolitikára, a más vallásokhoz és nemzetekhez fűződő viszonyra, a külpolitikára és tulajdonképpen a társadalmi élet minden területére útmutatást adó eszmerendszer, amelynek központi gondolata az orosz küldetéstudat, azzal a tartalommal, hogy Európa szláv népeit orosz vezetés alatt szervezze föderációvá. A szláv etnikumba ékelődő magyarság útjában állt ennek a rendezésnek, ezért az eszme hirdetőinek igen jelentős része egyetértett Herder azon jóslatával, amely szerint a magyarság előbb vagy utóbb alámerül majd a szláv tengerben.

Gecse Géza meggyőzően mutatja be, hogy az 1880-as évektől – az ideologikus pánszlávizmus talaján – hogyan fejlődött ki az oroszok ázsiai terjeszkedését előnyben részesítő „klasszikus pánszlávizmus” Európa-központúságával szakító „eurázsiai imperializmus” szellemi előképe. A szerző ismerteti, hogy hogyan tudott a pánszlávizmus az 1905-ös forradalom után az orosz liberálisok segítségével megújulni, hogyan szenvedett ideiglenesen vereséget az I. világháború során Oroszországban, majd a Szovjetunióban, és hogyan éledt újra 1941 után, amikor a szovjet vezetés először használta fel e nézetrendszert az ún. „demokratikus pánszlávizmus” formájában külpolitikája alakításában. A szerző arra is vállalkozott, hogy magyarázatot adjon a pánszlávizmus visszaszorulására, illetve a szovjet-orosz államnemzeti elképzelések felülkerekedésére. Bemutatja, hogy a második világháború alatt és után a szláv szellemiség fontos ideológiai fegyverré lett, azonban virágzása átmenetinek bizonyult, mert a szovjet külpolitikában másfajta megfontolások kerekedtek fölül, és a kelet-európai „védelmi övezetben” a szláv államoknak ugyanaz a szerepkör jutott, mint a magyaroknak vagy a románoknak: testükkel kellett védelmezniük a Szovjetuniót a nyugatról feltételezett támadással szemben.

Ami az 1992-vel beköszöntő Csonka-Oroszországgá alakulást, a szuperhatalmi státuszról regionális hatalommá zsugorodó Oroszország külpolitikai ellentmondásait illeti, Gecse Géza együtt keresi az olvasóval a választ a kérdésre, mivel magyarázható, hogy a Jelcin-korszakban nem következett be sem szláv reneszánsz, sem orosz területi revízió, sem birodalmi restauráció. A szerző kitér a Jelcin- és a Putyin-korszak délszláv és Közép-Európa-politikájára is. A legújabb feldolgozásokat felhasználva próbálja ábrázolni Putyin elnök új külpolitikai „stratégiai jiu-jitsuját”, amelynek központi eleme az államhatalmi szervek segítségével az orosz nagyvállalatok felhasználása az orosz külpolitika célkitűzéseinek valóra váltásában, ami a legérzékletesebben az orosz energiapolitika alakításában mutatkozik meg.

Niederhauser Emil akadémikus így ír Gecse Géza könyvéről:

„Bizánctól Bizáncig – a könyv címével a szerző amellet foglal állást, hogy Oroszország fejlődése a korai középkortól Bizánc jegyében alakult, átvette az ottani önkényuralmat és a hit sértetlen megtartásának az igényét. Ez a tradíció folytatódott az új szovjet államban, a hit, vagyis a marxizmus-leninizmus tisztaságának a jegyében. A szovjet állam egyfajta új Bizáncot jelentett, csak persze az egykorinál jóval félelmetesebb hatalommal.

Gecse Géza könyve kitűnő szakmunka ..., ugyanakkor mégsem a laikusok számára érthetetlen vagy érdektelen ..., hanem olyan ..., amely napjaink égető kérdései felé ível, ... ezért szól ez a könyv nemcsak a szakmabeliekhez, történészekhez, hanem nagyon széles olvasóközönség figyelmére tarthat számot.”

A könyvet a *Nemzeti Tankönyvkiadó* jelentette meg. A 2007. április 21-i könyvbemutatón a kötetet *Dr. Habsburg Ottó*, a Páneurópa Unió tiszteletbeli elnöke és *Schöpflin György* politológus méltatta.

Frigyesy Ágnes

Link:

Gecse Géza Honlapja: <http://www.hhrf.org/gecse/maga.html>

Utolsó javítás:

2007. április 26. 8:25